

**ESPAZO ABERTO.
CARA A UN MODELO DE
SERVIZOS SOCIAIS PARA O
S.XXI, QUE DEFENDE O
TRABALLO SOCIAL**

Ana María Vilar Varela

ESPAZO ABERTO. CARA A UN MODELO DE SERVIZOS SOCIAIS PARA O S.XXI, QUE DEFENDE O TRABALLO SOCIAL

Ana María Vilar Varela

O traballo social nas últimas décadas liderou e colaborou activamente na construción do denominado sistema público de SS.SS. entendendo que este daría resposta ás necesidades sociais da poboación en condicións de calidade e calidez.

As/os que tivemos a sorte de vivir ese nacemento e impulso do sistema público, iniciado a finais dos anos 80, viviamos a profesión tan intensamente que considerabamos que a relación de axuda era un elemento clave na intervención social, e que as prestacións técnicas e a intervención do profesional, era un recurso en si mesmo.

Tecemos unha rede de recursos, servizos e programas desde o traballo en equipo e onde o nacemento doutros sistemas como o SAAD, acompañaron o proceso para configurar un catálogo de prestacións e recursos, que desen resposta ás necesidades das persoas, no que denominabamos Estado de benestar social.

Fomos testemuñas de como o sistema público de servizos sociais non crecía ao mesmo nivel que o facían outros sistemas de protección social, e como, en moitas ocasións, era subsidiario deles, con graves desigualdades territoriais. Nin sequera a estas alturas temos unha lei de ámbito estatal en materia de servizos sociais que defina, cubra e garanta uns mínimos de atención e que recoñeza o dereito aos servizos sociais como un dereito subxectivo de a cidadanía, aínda que, é certo, que a data de hoxe está en proceso o seu debate parlamentario.

Nese contexto de construción do sistema público de servizos sociais, de ilusión por contribuír a unha sociedade mellor con acceso de igualdade de oportunidades para todas as persoas coas que traballamos, abandonamos nosa propia identidade profesional e a nosa esencia. A nosa praxe diríxese a atender *versus* resolver, con recursos e servizos fundamentalmente de natureza económica e paliativa. As

necesidades das persoas, identifíquense ou non como necesidades de carácter social, eran abordadas desde o sistema público de servizos sociais. As prestacións, instrumentos de intervención social, convertéronse nun fin en si mesmas, e prímasse a atención individual fronte á grupal ou comunitaria. Todo iso terminou deslexitimando o proceso de intervención social e o traballo social comunitario e preventivo, quedou na sombra, e foi relegado fronte á atención individual emerxente, prestacional, e asumindo o ben protexible doutros sistemas de protección social.

En todo ese vórtice non reflexionamos nin lles esiximos ás administracións, nin tampouco a outros sistemas de protección social, que asumisen a súa responsabilidade para resolver as necesidades que o sistema de servizos sociais configurou como da súa competencia. Así os/as traballadores/as sociais convertémonos en meros dispensadores de recursos, amortecedores doutros sistemas e a nosa profesión foise aos poucos devaliando, perdendo a súa identidade, a súa esencia, onde a Administración terminounos outorgando o papel de xestores/as de prestacións, e a cidadanía identifícanos como tal, xerando un vínculo de dependencia social totalmente perverso.

A todo iso súmase a formulación das organizacións e administracións, cun modelo de atención clientelista, constringido, despersonalizado, atomizado e estigmatizado de atención, onde a prevención, a promoción e a autonomía das persoas, grupos ou comunidades queda totalmente relegado. Lonxe de contribuír a recuperar a misión dos servizos sociais que era a promoción da convivencia, das persoas coa súa contorna e o traballo coas comunidades, dirixímonos case exclusivamente a atender a pobreza e a limitarnos a tramitar axudas, as cales crecen exponencialmente con enfoque asistencialista para cubrir necesidades vinculadas ao aloxamento, a apoios socio-sanitarios, formativos, laborais, educativos etc. Produciuse unha perversión importante do enfoque real dos dereitos, onde **o dereito é á prestación non á abordaxe integral da persoa.**

Coa pandemia visibilizamos as carencias estruturais dun sistema público xa moi debilitado. A pesar de ser declarados servizos esenciais, vímonos sometidos a unha presión asistencial e ao colapso, derivado da inactividade doutros sistemas e da cobertura de necesidades que non nos corresponden. Os dezasete sistemas autonómicos de servizos sociais abordaron a cobertura de gastos en bens e servizos básicos, e manifestáronse as fallas na acción preventiva, convivencial, comunitaria e, máis que nunca, fíxose evidente o valor do apoio social e comunitario.

Todo iso contribúe a que nos situemos ante uns e unhas profesionais cunha gran perda de identidade, desmotivados/as, afectados e con sufrimento pola violencia institucional á que se atopan sometidos/as e onde as súas funcións principais como o acompañamento social, a mediación e a intervención social desprázanse cara a unha

atención residual, reclamando o sentido da nosa profesión, que non é onde a organización/administración nos encadra: a xestión prestacional.

Durante a miña traxectoria profesional dentro da estrutura colexial, desde o Colexio de Traballo Social de Galicia e desde o Consello Xeral de Traballo Social, tiven a oportunidade de participar na elaboración e defensa do **Modelo de Servizos Sociais** que ampara a nosa profesión, modelo que o Consello Xeral de Traballo Social, xunto á rede colexial, vén impulsando desde ano 2016 e que é o resultado do espazo de debate e reflexión de moitos/as compañeiros/as. Este modelo **de Servizos Sociais** xorde pola propia demanda da profesión que reclama a recuperación do sentido da nosa identidade profesional, espazo ao que debemos reorientar a nosa esencia, canalizando ao sistema cara ao seu verdadeiro ben protexible. A profesión reordenarase cando o seu obxecto se céntrase na interacción da persoa coa súa contorna e cunha abordaxe integral.

O **Modelo de Servizos Sociais** contextualiza o ben protexible do sistema como a

promoción e protección da convivencia e interaccións significativas nas contornas familiares, comunitarios e sociais, imprescindibles para garantir o adecuado desenvolvemento persoal, emocional e social ao longo do ciclo vital da existencia humana, favorecendo a autonomía social, a protección e a inclusión social, mediante a xeración de bens relacionais e a provisión de apoio social. (Consejo General de Trabajo social, 2022).

Con todo, e en consecuencia, correspóndelle fundamentalmente á atención primaria/comunitaria/básica recuperar o seu obxecto, dando un xiro importante cara á súa reconversión, e non tanto á atención secundaria/especializada debido a que esta perdeu en menor grao as súas cotas de esencia ou identidade.

Segundo esta proposta, os servizos sociais orientaranse á protección e á promoción, deixando a ocupación doutros bens protexibles ao sistema de protección social que lle corresponda. Esta orientación permitirá reorganizar os procesos e os servizos dunha forma máis eficiente, coa cota de calidez e calidade que nunca debemos abandonar e onde a atención se centre na persoa, nas comunidades e nos grupos.

Xunto ao marco de referencia que achega o **Modelo de Servizos Sociais** propónse unha carteira de prestacións, de servizos, de carácter técnico, fundamentalmente, e onde ao diagnóstico social outórgaselle máis valor que nunca, avogando polo papel central que debe desenvolver como fío condutor do modelo, defendendo así mesmo, unha linguaxe común dentro do sistema público

de servizos sociais, cun sistema de clasificación de diagnóstico propio e consensuado, que resulte de aplicación en todo o territorio.

Somos conscientes, como estrutura colexial, do gran reto que isto supón debido a que a redefinición do sistema non é insignificante, pero estamos convencidos/as de que a nosa función como motores de cambio é máis necesaria que nunca, que debemos acompañar as persoas e as comunidades nunha sociedade cada día máis complexa e con tendencia clara cara ao individualismo. Debemos avogar por uns servizos sociais que realmente respondan ás necesidades sociais da cidadanía, especializando, formando os e as profesionais, con espazos de supervisión e de coidado e recuperando o acompañamento, para que como traballadores/as sociais sigamos mantendo vivo o sentimento de pertenza, de orgullo e de motivación desta nosa profesión.

Referencias:

Consejo General del Trabajo Social (2022) *Modelo del Sistema Público de Servicios Sociales que defiende el trabajo social.*

<https://www.cgtrabajosocial.es/publicaciones/modelo-del-sistema-publico-de-servicios-sociales-que-defiende-el-trabajo-social/123/view>.

